

LAPS/105/2026, 9.7.2026

Lapsiasiavaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta koskien alle 15-vuotiaana rikollisesta teosta epäillyn säilöön ottamisesta

Viite: VN/20868/2026

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita.

Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnoksen sisältöä yleissopimuksen näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan, että alle 15-vuotiaana tehdystä rikollisesta teosta epäilty voitaisiin tietyin laissa säädetyin edellytyksin ottaa säilöön poliisin säilytystiloihin. Säilöönoton edellytyksenä olisi, että se on välttämätöntä kyseiseen epäiltyyn kohdistettavien lastensuojelutoimenpiteiden tai muun hänen etuunsa liittyvän selvittämistarpeen vuoksi. Säilöönotto olisi uusi pakkokeino, jonka käytön edellytyksenä olisi myös epäily esitutinnan sotkemisesta ja se liittyisi vain vakavampiin rikoksiin. Esitysluonnoksessa säilöönoton enimmäiskestoksi on ehdotettu 72 tuntia.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiasiavaltuutettu ei kannata alle 15-vuotiaden rikollisesta teosta epäillyn säilöön ottamista koskevan määräajan pidentämistä.
- Lapsiasiavaltuutettu ymmärtää lausuntokierroksen kiireellisen aikataulun, mutta katsoo, että kiire ei ole hyväksyttävä peruste sille, että lausunnonantajille ei varata riittävää aikaa tutustua ko. esitysluonnokseen ja harkita ehdotuksia.
- Esitysluonnoksen lapsivaikutusten arviointi on varsin laaja. Arviointi keskittyy esitettyyn sääntelyratkaisuun eikä vaihtoehtoista toteuttamistapaa, säilöönottoa lastensuojelulaitoksessa, ole arvioitu juuri lainkaan.

- Esitysluonnos on kiinteästi yhteydessä meneillään olevaan lastensuojelulain uudistukseen, mutta uudistusta ei sisällöllisesti huomioida luonnoksessa lainkaan. Myös oikeusministeriön julkaisema laaja selvitys alle 15-vuotiaisiin kohdistettavista toimenpiteistä rikollisen teon johdosta (2025) jää kokonaan huomioimatta.
- Esitysluonnos on ristiriitainen suhteessa eduskunnassa parhaillaan käsiteltävään hallituksen esitykseen, jonka tarkoituksena on parantaa alle 18-vuotiaiden vankien asemaa siten, että heitä voitaisiin nykyistä paremmin sijoittaa ulkopuolisena laitossijoituksena lastensuojelulaitoksiin.
- Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lastensuojelulaitosten käyttöä säilöönottotilanteissa tulee selvittää ja arvioida uudelleen.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu pitää valitettavana, että kyseinen hallituksen esitysluonnos tuodaan lausuntokierrokselle lomakaudella heinäkuussa, ja että lausuntoaika on tavallista lyhyempi. Lapsiasiavaltuutettu pitää myös ongelmallisena sitä, että esitysluonnokseen sisältyvät ehdotukset, jotka liittyvät kiinteästi meneillään olevaan lastensuojelulain uudistukseen, tuodaan lausuttavaksi erillisenä esityksenä, vaikkakin tarkoitus on, että esitys yhdistetään lastensuojelulain toisen vaiheen esitykseen ennen ehdotusten jättämistä eduskunnan käsiteltäväksi.

Vaikka hallituksen esitysluonnos ei ole laaja, kyse on muutoksesta, jolla puututaan aiempaa selkeästi tiukemmin alle 15-vuotiaiden ja hyvin vaikeassa asemassa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksiin. Esitysluonnos on vielä puutteellinen eikä siitä käy ilmi esimerkiksi se, miksi muutokset eivät sisältyneet jo aiemmin lausuntokierroksella olleen lastensuojelulain toista vaihetta koskeneeseen hallituksen esitykseen (luonnos laiksi lapsen erityisestä suojelusta). Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että asia on ollut esillä jo keväällä 2026¹. Esitysluonnoksessa ei myöskään huomioida toukokuussa 2026 hyväksyttyjä lastensuojelulain uudistuksen ensimmäisen vaiheen lakimuutoksia (HE 149/2026 vp), jotka sisältävät muun muassa lisäkeinoja alle 15-vuotiaiden rikoskierteen katkaisuun. Siten esimerkiksi uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun hyödynnettävyyttä esitutkinnan aikana ei ole arvioitu. Alle 15-vuotiaisiin kohdistettavista toimenpiteistä rikollisen teon johdosta on julkaistu laaja oikeusministeriön selvitys vuonna 2025², jota ei hallituksen esitysluonnoksessa mainita ja siten on epäselvää, onko selvitystä huomioitu valmistelussa. Selvityksessä ehdotetaan lukuisia toimenpiteitä, joilla tehostetaan rikollisten

tekojen selvittämistä ja lasten rikoskäyttäytymiseen puuttumista lapsen oikeuksia ja oikeusturvaa varmistamalla tavalla. Siinä ei kuitenkaan ehdoteta säilöönottojana pidentämistä. Kiinni otettu lapsi siirtyisi 24 tunnin kiinni ottoajan sisällä hyvinvointialueen vastuulle. Esitysluonnoksen perusteella jää ylipäättään epäselväksi, missä määrin sosiaali- ja terveysministeriö ja oikeusministeriö ovat tehneet yhteistyötä lainvalmistelussa.

Lapsiasiavaltuutettu ymmärtää kiireellisen aikataulun ja tarpeen saada esitys käsiteltyä yhdessä edellä mainitun lastensuojelulain uudistuksen toista vaihetta koskevan hallituksen esityksen kanssa samanaikaisesti, mutta katsoo, että kiire ei ole hyväksyttävä peruste sille, että lausunnonantajille ei varata riittävää aikaa tutustua ko. esitysluonnokseen ja harkita ehdotuksia, etenkin, kun lausuntopyynnön sisältämien kysymysten perusteella vaikuttaa siltä, että lainvalmistelijoillakaan ei ole vielä selkeää käsitystä sääntelyn sisällöstä, kuten säilöönoton edellytyksistä, pituudesta ja vaikutuksista lapsen oikeuksiin ja hyvinvointiin, viranomaistoimintaan ja yhteistyöhön sekä rikosten selvittämiseen sekä yleisemmin sisäiseen turvallisuuteen.

Lapsiasiavaltuutettu ei kannata alle 15-vuotiaiden rikollisesta teosta epäillyn poliisin tiloissa tapahtuvaa säilöön ottamista koskevan määräajan pidentämistä.

Lapsiasiavaltuutettu ymmärtää perusteet ja huolen ehdotetun sääntelyn taustalla, mutta lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan poliisin tiloissa tapahtuvan säilöönottoajan pidentämisen sijaan asia tulisi ratkaista vahvemalla esitutkintaviranomaisen ja lastensuojelun yhteistyöllä. Alle 15-vuotiaiden säilöönoton pidentämisen sijaan suuntauksena tulisi ennemminkin olla pyrkimys lasten säilöönoton lopettamiseen poliisin tiloissa kokonaan. On tilanteita, joissa sijoittaminen lastensuojelun osoittamaan turvalliseen paikkaan tutkinnan ajaksi voi olla lapsen edun mukaista. Lapsi ei aina välttämättä itse ymmärrä, mitä seurauksia hänen teoillaan voi olla, eivätkä myöskään huoltajat aina ymmärrä tilanteen vakavuutta tai halua tunnustaa sitä, että lapsi olisi syyllistynyt rikoksiin. Toisaalta lapsen sijoittaminen voi olla välttämätöntä lapsen suojelemiseksi, jos häneen kohdistuu vaara esimerkiksi kaveriporukoiden taholta, kun lapsen epäillään ilmiantavan kuulusteluissa muita rikolliseen tekoon osallistuneita.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että esitysluonnoksessa on kohdassa 4.2.3 Vaikutukset lapsiin (s. 11-15) käsitelty varsin laajasti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen asiaa koskevaa relevanttia sääntelyä sekä hyödynnetty YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttia nro 24 lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä.³ Vaikutuksia on arvioitu kuitenkin ehdotetun sääntelyn

kannalta, eikä vaikutuksia ole arvioitu esimerkiksi vaihtoehtoisessa tilanteessa, jossa säilöönotto toteutettaisiin lastensuojeluyksikössä. Tällaista arviointia ei myöskään esitetä esitysluonnoksen kohdassa 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot (s. 15), jossa todetaan vain lyhyesti, että lastensuojelulain mukainen sijoittaminen ei voi perustua rikostutkinnallisiin perusteisiin, lastensuojelun viranomaisilla on itsenäinen toimivalta lastensuojelulaitokseen sijoitettuun lapseen ja lastensuojelulaitosten ko. käyttötarkoitukseen sopivia tiloja on vähän. Voimassa olevan sääntelyn perusteella tilanne lastensuojelulaitokseen sijoittamisen ja viranomaisten toimivallan osalta on toki tämä, mutta käsillä on ehdotukset lain muuttamiseksi, joten lienee mahdollista vähintäänkin arvioida, mutta myös säätää muutoksista, joilla lasten säilöönotto esitutinnan turvaamiseksi voitaisiin toteuttaa lastensuojelulaitoksessa. Vertailun vuoksi alaikäisten vankienkin sijoittaminen lastensuojelulaitokseen on mahdollista tietyin ehdoin sen ollessa lapsen edun mukaista. Eduskunnan käsiteltävänä on myös parhaillaan hallituksen esitys vankeuslain muuttamisesta (HE 120/2026 vp), jolla on tarkoitus parantaa alle 18-vuotiaiden vankien asemaa siten, että heitä voitaisiin nykyistä paremmin sijoittaa ulkopuolisena laitossijoituksena lastensuojelulaitoksiin. Hallituksen esityksen mukaan sääntely edistäisi lapsen edun toteutumista, koska lastensuojelulaitoksissa pystytään järjestämään alaikäisen tarpeiden mukaista tukea paremmin kuin vankiloissa.⁴ Lapsiasiavaltuutettu pitää erikoisena sitä, että nyt käsillä olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ei vastaavia perusteluja ole nähty tärkeiksi.

Kuten edellä todetaan, esitysluonnoksen mukaan säilöönottoa lastensuojelulaitoksen tiloissa ei pidetä mahdollisena, koska siihen soveltuvia tiloja on vähän. Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että myöskään poliisin säilöönottilat eivät lapsiasiavaltuutetun tietojen mukaan ole käytännössä lapsille sopivia. Lapsiasiavaltuutettu arvioi, että lastensuojelulaitoksiin voitaisiin kuitenkin helpommin, jopa kustannuksia säästäen, järjestää tilat lyhytaikaiselle säilöönotolle ja erillään muista lapsista kuin poliisilaitoksille, joiden tiloja ei lähtökohtaisesti ole suunniteltu lapsille sopiviksi, ja joissa joudutaan sijoittamaan lapsi samoihin tiloihin aikuisten kanssa, vaikka erillinen huone olisikin lapsen käytettävissä. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lastensuojelulaitosten tilojen käyttöä säilöönottilanteissa tulee selvittää ja arvioida uudelleen.

Esitysluonnoksen mukaan hyvinvointialueen sosiaaliviranomaisen tulisi olla alle 15-vuotiaan lapsen tukena, joko samassa tilassa tai sen välittömässä läheisyydessä, koko säilöönoton ajan. Vaatimuksella on hyvä ja kannatettava tavoite. Lapsiasiavaltuutettu kuitenkin huomauttaa, että järjestely sitoo sosiaaliviranomaisen resursseja pisimmillään yhtäjaksoisesti kolme vuorokaudeksi. Fyysinen läsnäolo koko ajanjaksoksi vaatii useamman kuin yhden

sosiaalityöntekijän panosta, joka on todennäköisesti pois lastensuojelun sosiaalityöstä tai lastensuojelulaitoksen henkilöstövahvuudesta. Se taas heijastuu muiden lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja lastensuojelulaitokseen sijoitettujen lasten arkeen. Pienemmillä paikkakunnilla tämä voi vaikeasti järjestettävissä. Lastensuojelulaitoksessa sosiaalihuollon viranomaisen tuki on todennäköisesti helpommin järjestettävissä. Esitysluonnoksessa vaikutukset viranomaisiin on arvioitu vain hyvin yltäasolla, eikä esimerkiksi alueellisia tai paikallisia eroja mahdollisuuksissa toteuttaa sosiaaliviranomaisen läsnäolo ole arvioitu lainkaan.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita siihen, että esitysluonnoksen mukaan sosiaalihuollon viranhaltijan läsnäolon tarkoituksena on taata lapselle riittävä psykososiaalinen tuki vapauden menetyksen aikana (ehdotettu 33 § yksityiskohtaiset perustelut, s. 20). Tämän vaatimuksen varmistaminen edellyttää, että tehtävää hoitavalla viranhaltijalla on riittävä koulutus ja osaaminen rikollisesta teosta epäillyn alle 15-vuotiaan psykososiaalisen tuen tarjoamiseen. Tehtävää hoitamaan ei siis voida määrätä ketä tahansa sosiaalihuollon viranhaltijaa. Esitysluonnoksessa myös todetaan, että sosiaaliviranomaisen läsnäolo poliisin säilöönottotiloissa ei saa vaarantaa muiden säilöön otettujen yksityisyyttä. Esitysluonnoksen mukaan "[h]än ei voisi oleskella esimerkiksi säilytystilojen käytävällä säilytyshuoneen läheisyydessä, jos ohi kulkee muita vapautensa menettäneitä" (s. 22). Esitysluonnoksen perusteella on melko mahdotonta arvioida, miten sosiaaliviranomaisen riittävä läsnäolo ja tarvittava tuki säilöön otetulle lapselle poliisin tiloissa tosiasiallisesti järjestyy.

Edellä sanottuun perustuen, sekä säilöönottotiloihin että sosiaaliviranomaisen läsnäoloon kohdistuvien velvoitteiden osalta, lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lastensuojelulaitosten käyttöä säilöönottotilanteissa tulee selvittää ja arvioida uudelleen. Rikollisia tekoja tekevä alle 15-vuotias lapsi kuuluu lastensuojelun vastuulle ja hänet tulee siirtää mahdollisimman pian psykososiaalisen tuen piiriin.

Jyväskylässä 9.7.2026

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
juristi

¹ Ks. YLE:n uutiset ”Poliisi toivoo mahdollisuutta pitää alle 15-vuotiaita säilössä pidempään – nuorten rikokset raaistuneet”, 27.4.2026 <https://yle.fi/a/74-20222849> ja ”Lapsiasiavaltuutettu ei tyrmää poliisin toivetta – mutta ehdottaa lastensuojelua poliisivankilan sijaan”, 29.4.2026 <https://yle.fi/a/74-20223164>

² Rantaeskola, Satu (2025). Selvitys alle 15-vuotiaaseen lapseen kohdistettavista toimenpiteistä rikollisen teon johdosta : Erityisesti lapsen suojelun toteutumisen näkökulmasta. Oikeusministeriön julkaisuja. Selityksiä ja ohjeita 2025:30. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-550-0>

³ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä. CRC/C/CG/24. Epävirallinen suomennos luettavissa www.lapsiasia.fi/yleiskommentit

⁴ Ks. lapsiasiavaltuutetun lausunnot aiheesta: Lapsiasiavaltuutetun lausunto oikeusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, LAPS/25/2026, 24.4.2026 <https://lapsiasia.fi/-/laps-lausunto-om-vankeuslaki-lasulaitokset> ja Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta, LAPS/70/2025, 6.6.2025 <https://lapsiasia.fi/-/laps-lausunto-lav-he532025vp>